

नेपाली र थारू भाषाका व्याकरणात्मक स्वरूपको
तुलनात्मक अध्ययन

लक्ष्मीकान्त चौधरी

क्याम्पस रोल नं. १७२

परीक्षा क्रमाङ्क : २१४०३०७/२०६५ (२००९)

त्रि.वि. दर्ता नं. ३८४२०/९३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत

नेपाली भाषा शिक्षा स्नातकोत्तर (एम.एड.) तह

दोस्रो वर्ष ने.पा.शि. ५९८ पाठ्यांशको

प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७३/२०१७

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली शिक्षण समिति

कोसीहरैँचा, मोरङ

२०७३

शोध निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग सुकुना बहुमुखी क्याम्पस अन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोस्रो वर्षको छात्र लक्ष्मीकान्त चौधरीले ने.पा.शि. ५९८ आवश्यकता परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत नेपाली र थारू भाषाका व्याकरणात्मक स्वरूपको तुलनात्मक अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । अत्यन्त मिहिनेत तथा धैर्यपूर्वक तयार पार्नु भएको यस शोधपत्रप्रति पूर्ण सन्तुष्ट छु । यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति २०७३।१।२

Date : Feb13,2017

घोषणा (प्रतिबद्धता)

यस शोधपत्रको शीर्षक “नेपाली र थारू भाषाका व्याकरणात्मक स्वरूपको तुलनात्मक अध्ययन ” रहेको छ । प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग सुकुना बहुमुखी क्याम्पस अन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोस्रो वर्ष ने.पा.शि. ५९८ को प्रयोजनका लागि रहेको छ । यस शोध भित्रका सामग्रीहरू मैले कहीं कतैबाट नक्कल गरेको होइन । शोध प्रतिवेदनको मूर्तरूप दिनका निम्ति आवश्यकता अनुसार सन्दर्भ र स्रोत खुलाई पूर्व कार्यको उपयोग गरिएको छ । यस शोधपत्रको कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि दुरुपायेग नगरिने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

लक्ष्मीकान्त चौधरी
शोधार्थी
सुकुना बहुमुखी क्याम्पस
कोसीहरैँचा, मोरङ
मिति २०७३।१।२

कृतज्ञता

प्रस्तुत शोधपत्र “नेपाली र थारू भाषाका व्याकरणात्मक स्वरूपको तुलनात्मक अध्ययन” त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह (एम.एड्.) दोस्रो वर्षको ने.पा.शि. ५९८को आवश्यकता परिपूर्तिका लागि तयार पारिएको हो ।

यो शोधपत्र सुकुना बहुमुखी क्याम्पस, कोसीहरैचा मोरङ्, नेपाली शिक्षण समितिका श्रेष्ठ गुरु उप-प्राध्यापक श्री मेघनारायण श्रेष्ठको प्राज्ञिक निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । शोधपत्र लेखनका विविध पक्षहरूमा पटक पटक सल्लाह -सुझाव र हौसला प्रदान गरी सहयोग गरिदिनु भएको हो । आफ्नो महत्त्वपूर्ण समय प्रदान गरी यस शोधपत्रलाई परिष्कार र परिमार्जन गरिदिनु भएकोमा म उहाँप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यस शोधकार्यका लागि शीर्षक छनौटको प्रारम्भिक चरणदेखि शीर्षक चयन र आवश्यक परामर्श गर्नु हुने नेपाली भाषा शिक्षा विभागका प्रमुख श्री अमृतप्रसाद आचार्य लगायत सम्पूर्ण गुरुवर्ग प्रति म कृतार्थ छु ।

शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा सामग्री सङ्कलन गरी महत्त्वपूर्ण सहयोग गर्नु हुने सुकदेव चौधरी ,देवनारायण चौधरी, भोलानाथ चौधरी, सत्यनारायण चौधरी ,जयनारायण चौधरी धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

मलाई पढ्न प्रेरणा प्रदान गर्नु हुने मेरा बुबा श्री रामनारायण चौधरी र आमा दुखनी देवी चौधरी, दिदी सीता चौधरीप्रति म सदैव कृतार्थ छु । शोधपत्र लेखन कार्यमा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने मेरी जीवन सङ्गिनी पवित्रा कुमारी तथा आत्मीय मित्रजन,सन्तोषकुमार अधिकारी, तुलसीप्रसाद चौधरी,घनश्याम चौधरी ,दिपेश कुमार चौधरी र नन्दलाल आचार्यलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा यस शोध प्रतिवेदनलाई छिटो छरितो र शुद्धरूपमा टङ्कन गरी मूर्तरूप प्रदान गर्नुहुने ए.जी स्टेशनरी एण्ड कम्प्युटर सेन्टर,रूपनगरका श्री अनिल पोखरेललाई पनि हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

लक्ष्मीकान्त चौधरी

शोधसार

शीर्षक :	नेपाली र थारू भाषाका व्याकरणात्मक स्वरूपको तुलनात्मक अध्ययन
शोधार्थी :	लक्ष्मीकान्त चौधरी
शोध निर्देशक :	उप-प्राध्यापक श्री मेघनारायण श्रेष्ठ
विभाग/क्याम्पस :	नेपाली शिक्षण समिति,सुकुना बहुमखी क्याम्पस, कोसीहरैंचा मोरङ्
शैक्षिक सत्र :	२०६४
जम्मा परिच्छेद :	पाँच
पृष्ठ सङ्ख्या :	२१+५५

प्रस्तुत शोधपत्र एम.एड.दोस्रो वर्षको ने.पा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि तयार पारिएको हो । उक्त शोध “नेपाली र थारू भाषाका व्याकरणात्मक स्वरूपको तुलनात्मक अध्ययन” गर्नुमा सिमित रहेको छ । यस अध्ययनमा नेपाली र उदयपुरे थारू भाषाका व्याकरणात्मक कोटिहरूको तुलनात्मक अध्ययन गर्नु , ती दुई बीचको समानता र असमानता पत्ता लगाउनु र विशेषतः उदयपुरे थारूभाषीले गर्न सक्ने त्रुटिहरूको पूर्वानुमान र तिनका निराकरणका उपायहरू मार्ग दर्शन गर्ने उद्देश्यहरूमा केन्द्रित रहेर अध्ययन गरिएको छ ।

यस शोध अध्ययनमा जम्मा पाँच ओटा परिच्छेदमा आफ्नो पूर्णरूप प्राप्त गरेको छ । पहिलो परिच्छेदमा अध्ययनको पृष्ठभूमी, अध्ययनको उद्देश्य,अनुसन्धानात्मक प्रश्नहरू,महत्त्व, परिसीमा र पारिभाषिक तथा प्राविधिक शब्दहरू रहेको छ । परिच्छेद दुईमा सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन ,पूर्वसाहित्यको पुनरवलोकन ,अध्ययनको उपादेयता, सैद्धान्तिक अवधारणात्मक ढाँचाको बारेमा चर्चा गरिएको छ ।

परिच्छेद तीनमा अध्ययनको विधि र प्रक्रिया सम्बन्धी वर्णन गरिएको छ । चौथो परिच्छेदमा व्याकरणिक कोटिहरूको आधारमा स्तरीय नेपाली र उदयपुरे थारूभाषाको तुलनात्मक विश्लेषण गरिएको छ । पाँचौं

परिच्छेदमा नीतिगत तह , अभ्यास तह र अनुसन्धान तहका लागि सुझावहरू दिएको छ । अन्तमा सन्दर्भग्रन्थ सूची र परिशिष्टहरू समावेश गरिएको छ ।

प्रस्तुत शोध अध्ययनबाट नेपाली र उदयपुरे थारू भाषा दुबैमा प्रयुक्त समानता रहेको देखिन्छ भने नेपाली भाषामा वचन भेद नरहेको देखिन्छ । नेपालीमा पुरूषका आदर पाँच र थारू भाषामा तीन आदर तह मात्र देखिन्छ । दुबै भाषामा कारक सात/सात भए पनि कारक बुझाउन आउने विभक्ति चाहिँ भिन्न रहेको छ । दुबै भाषामा काल, पक्ष , भाव र वाच्यमा समान व्यवस्था रहेको छ । अतः उदयपुरे थारू मातृभाषी शिक्षार्थीहरूलाई स्तरीय नेपाली भाषासँग सम्बन्धित केही समानता र असमानता हुने भएको व्याकरणिक कोटिहरूको प्रयोगमा समस्या देखिएको तथ्यहरू निष्कर्षका रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

विषय सूची

क्र.स.	शीर्षक	पृष्ठ
	घोषणा (प्रतिबद्धता)	
	सिफारिस पत्र	
	स्वीकृतिपत्र	
	शोधसार	
	कृतज्ञता	
	तालिका सूची	
	सङ्क्षिप्त शब्दको पुरा रूप	

परिच्छेद एक : परिचय

१.१	अध्ययन पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्याकथन	३
१.३	अध्ययनका उद्देश्यहरू	३
१.४	अनुसन्धानात्मक प्रश्नहरू	४
१.५	अध्ययनको महत्त्व	४
१.६	अध्ययनको परिसीमा	५
१.७	पारिभाषिक/प्राविधिक शब्दहरू	५

परिच्छेद दुई : सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा

२.१	सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरवलोकन	७
२.१.१	व्यतिरेकी विश्लेषणको प्रक्रिया	७
२.१.२	व्यतिरेकी विश्लेषण र त्रुटि विश्लेषणबीच सम्बन्ध	९
२.१.३	व्यतिरेकी विश्लेषणको अभ्यास	९
२.२	पूर्व साहित्यको पुनरवलोकन	१०
२.३	अध्ययनको उपादेयता	१२
२.४	सैद्धान्तिक/अवधारणात्मक ढाँचा	१३

२.४.१	सैद्धान्तिक ढाँचा	१४
२.४.२	अवधारणात्मक ढाँचा	१४

परिच्छेद तीन : अध्ययनको विधि र प्रक्रिया

३.१	अध्ययनको ढाँचा	१५
३.२	जनसङ्ख्या र नमुना छनोट	१५
३.३	अध्ययनको क्षेत्र	१५
३.४	तथ्याङ्क सङ्कलनका साधन र तरिका	१६
३.५	तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया	१६
३.६	तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण प्रक्रिया	१७

परिच्छेद चार : नतिजाको व्याख्या र विश्लेषण

४.१	उदयपुरे थारू भाषाको व्याकरणात्मक स्वरूपको अध्ययन	१९
४.१.१	लिङ्ग	१९
४.१.१.२	नामको लिङ्ग	२०
४.१.२	सर्वनामको लिङ्ग	२१
४.१.३	विशेषणको लिङ्ग	२२
४.१.४	क्रियाको लिङ्ग	२२
४.१.५	आदरार्थी रूप र लिङ्ग	२३
४.२	वचन	२४
४.२.१	नामको वचन	२४
४.२.२	सर्वनामको वचन	२५
४.२.३	विशेषणको वचन	२६
४.२.४	क्रियाको वचन	२७
४.३	पुरुष	२७
४.३.१	सर्वनामको पुरुष	२७
४.३.२	क्रियाको पुरुष	२८
४.३.३	पुरुषका आदर	२९

४.३.३.१ अनादरार्थी	२९
४.३.३.२ सामान्य आदर	३०
४.३.३.३ उच्च आदरार्थी	३०
४.३.३.४ विशिष्ट आदरार्थी	३०
४.४ कारक विभक्ति	३१
४.४.१ अर्थ वा प्रकार्यका आधारमा कारकका किसिम	३२
४.४.१.१ कर्ता कारक	३२
४.४.१.२ कर्म कारक	३२
४.४.१.३ करण कारक	३३
४.४.१.४ सम्प्रदान कारक	३३
४.४.१.५ अपादान कारक	३४
४.४.१.६ सम्बन्ध कारक	३४
४.४.१.७ अधिकरण कारक	३५
४.४.२ रूपगत आधारमा कारकका किसिम	३५
४.४.२.१ सरल कारक	३६
४.४.२.२ तिर्यक् कारक	३६
४.५ काल, पक्ष, भाव र वाच्य	३७
४.५.१ काल	३८
४.५.१.१ वर्तमान काल	३८
४.५.१.२ भूतकाल	३९
४.५.१.३ भविष्यत्काल	४०
४.५.२ पक्ष	४१
४.५.२.१ सामान्य पक्ष	४१
४.५.२.२ अपूर्ण पक्ष	४२
४.५.२.३ पूर्ण पक्ष	४३
४.५.२.४ अज्ञात पक्ष	४३

४.५.२.५ अभ्यस्त पक्ष	४४
४.५.३ भाव	४६
४.५.३.१ सामान्यार्थक भाव	४६
४.५.३.२ विध्यर्थक भाव	४७
४.५.३.३ आज्ञार्थक भाव	४७
४.५.३.४ इच्छार्थक भाव	४८
४.५.३.५ अनिश्चयार्थक भाव	४९
४.५.३.६ सम्भावनार्थक भाव	४९
४.५.३.७ सङ्केतार्थक भाव	४९
४.६ वाच्य	५०
४.६.१ कर्तृवाच्य	५१
४.६.२ कर्मवाच्य	५१
४.६.३ भाववाच्य	५२

परिच्छेद पाँच : निष्कर्ष र सुभाव

५.१ निष्कर्ष	५३
५.२ सुभावहरू	५४
५.२.१. नीतिगत तहका लागि सुभाव	५४
५.२.२. अभ्यास तहका लागि सुभाव	५४
५.२.३. अनुसन्धान तहका लागि सुभाव	५५

तालिका सूची

	पृष्ठ
तालिका नं. १	थारू भाषा र नेपाली भाषाका लिङ्गहरूका तुलना
तालिका नं. २	नामको लिङ्गको तुलना
तालिका नं. ३	सर्वनामको लिङ्गको तुलना
तालिका नं. ४	लिङ्ग भेदक वाक्यहरूको तुलना
तालिका नं. ५	क्रियाको लिङ्गको तुलना
तालिका नं. ६	थारू र नेपाली भाषाको आदरको तुलना
तालिका नं. ७	वचनको भेद सम्बन्धी तुलना
तालिका नं. ८	थारू र नेपाली भाषाको सर्वनामको तुलना
तालिका नं. ९	आवृत्तिगत वचनको तुलना
तालिका नं. १०	विशेषणको वचन भेद सम्बन्धी तुलना
तालिका नं. ११	क्रियाको भेद सम्बन्धी तुलना
तालिका नं.-१२	पुरुषका आधारमा नेपाली र थारू भाषाको तुलना
तालिका नं.-१३	पुरुषका आधारमा नेपाली र थारू भाषाका तुलना
तालिका नं. १४	क्रियाको पुरुष नेपाली र थारू भाषाका तुलना
तालिका नं.-१५	थारू भाषा र नेपाली भाषाका कारक विभक्तिको तुलना
तालिका नं.-१६	थारू भाषा र नेपाली भाषाका कर्ता कारकको तुलना
तालिका नं.-१७	थारू भाषा र नेपाली भाषाका कर्म कारकको तुलना
तालिका नं.-१८	थारू भाषा र नेपाली भाषाका करण कारकको तुलना
तालिका नं.-१९	थारू र नेपालीमा सम्प्रदान कारको तुलना
तालिका नं.-२०	थारू र नेपाली भाषामा अपादान कारकको तुलना
तालिका नं.-२१	थारू र नेपाली भाषामा सम्बन्ध कारकको तुलना
तालिका नं.-२२	थारू र नेपाली भाषामा अधिकरण कारकको तुलना
तालिका नं.-२३	थारू र नेपाली भाषामा सरल कारकको तुलना
तालिका नं.-२४	थारू र नेपाली भाषामा तिर्यक कारकको तुलना

तालिका नं. २५	रूपको आधारमा थारू र नेपाली भाषाको कारकको तुलना	३७
तालिका नं. २६	थारू भाषा र नेपाली भाषामा वर्तमानकालको तुलना	३९
तालिका नं. २७	थारू भाषा र नेपाली भाषामा भूतकालको तुलना	४०
तालिका नं. २८	थारू भाषा र नेपाली भाषामा भविष्यत् कालको तुलना	४१
तालिका नं. २९	पक्षको आधारमा थारू भाषा र नेपाली भाषाको तुलना	४२
तालिका नं. ३०	थारू र नेपाली भाषामा अपूर्ण पक्षको तुलना	४२
तालिका नं. ३१	थारू र नेपाली भाषामा पूर्ण पक्षको तुलना	४३
तालिका नं. ३२	थारू र नेपाली भाषाका अज्ञात पक्षको तुलना	४४
तालिका नं. ३३	थारू र नेपाली भाषाका अभ्यस्त पक्षको तुलना	४४
तालिका नं. ३४	थारू र नेपाली भाषाका काल र पक्षको तुलना	४५
तालिका नं. ३५	भावको आधारमा थारू र नेपाली भाषाको तुलना	४६
तालिका नं. ३६	थारू र नेपाली भाषाका आज्ञार्थक भावको तुलना	४७
तालिका नं. ३७	थारू भाषा र नेपाली भाषाको इच्छार्थक भावको तुलना	४८
तालिका नं. ३८	थारू भाषा र नेपाली भाषाको सम्भावनार्थक भावको तुलना	४९
तालिका नं. ३९	नेपाली र थारू भाषाको सङ्केतार्थक भावको तुलना	५०
तालिका नं. ४०	नेपाली र थारू भाषाको वाच्यको तुलना	५०
तालिका नं. ४१	नेपाली र थारू भाषाका कर्तृवाच्यको तुलना	५१
तालिका नं. ४२	नेपाली र थारू भाषाका कर्मवाच्यको तुलना	५२
तालिका नं. ४३	नेपाली र थारू भाषाका भाववाच्यको तुलना	५२

सङ्क्षिप्त शब्दको -सूची

अप्र.	अप्रकाशित
ऐ.	ऐजन
पृ.	पृष्ठ
प्र.पु	प्रथम पुरुष
द्वि.पु.	द्वितीय पुरुष
तृ.पु.	तृतीय पुरुष
स्त्री.	स्त्रीलिङ्ग
पु.	पुलिङ्ग
पू.	पूर्णाङ्क
सा.आ.	सामान्य आदर
वि.आ.	विशेष आदर
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
गा.वि.स.	गाउँ विकास समिति
सा.था.व्या.	साधारण थारू व्याकरण